

НА СЦЭНЕ—ЮНЫЯ

ПЕРШЫ РЭСПУБЛІКАНСКІ АГЛЯД МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ ШКОЛ-ІНТЭРНАТАў І ДЗІЦЬЯХ ДАМОў

Пяць дзён працягваўся канцэрт першага рэспубліканскага агляду мастацкай самадзейнасці школ-інтэрнатаў і дзіцых дамоў.

У Мінску ў Палацы культуры прафесійна выступіла каля пяці тысяч юных самадзейных артыстаў. Гэта рэабілі справядзачу пераможцы абласных аглядаў, у якіх удзельнічала звыш 40 тысяч юных спявакоў, танцоўраў, акрабатаў, чытальнікаў, музыкантаў.

5 ліпеня г. г. у клубе імя Дзяржынскага адбыўся заключны канцэрт агляду. Паказвалі сваё майстэрства лепшых і лепшых калектываў.

На сцэну выходзілі дзеці, якія заўтра пойдучы ў першы клас, і школьнікі, якія праз год атрымаюць атэстат сталасці.

ры. На заключны канцэрт з чытаннем свайго верша «Пачынаючы» выступіў вучань Рэчыцкай школы-інтэрната Валодзеў Зайцаў. Хлопчык прывітаў першых мужнасці савецкага салдата, які адыў жыццё за вясёлы май, за радаснасці і шчаслівыя песні на зямлі.

Тры гадзіны працягваўся заключны канцэрт агляду. Юныя артысты дорылі глядачам сваю радасць, усмішкі і сонца дзіцячай душы.

Праграму канцэрта вклі вучні пачатковых класаў Лена Высоцкая, Галя Гербач, Наташа Голубева, Аля Кузьмяцова, Коля Лук'яну, Галя Падымка і Зіна Русаковіч.

На здымку, які быў зроблены ў час заключнага канцэрта фотакарэспандантам М. Мікоўнічам,—Беларускі народны танец «Лявоніха» ў выкананні вучняў Гродзенскай школы-інтэрната.

ПЛЯМЫ НА ЛЮСТРАНОЎ ГЛАДЗІ СВЦЯЗІ

Такім яго я і ўяўляў—задумялім ціхім, чароўным. Памятаецца, у Адама Міцкевіча:

Калі навагрудскія ўбачыш прасторы,
Палеткі, дугі, верас і лілі,
—Каля супыні між плуцьвіснага бору,
Каб глянуць на возера абліжну...

Вось я і сплывіў на беразе Свіцязі. На пласчын бераг набягоў лёгкіх хваляў. Вада чыстакатая, крышталевая, праз яе відаць на дне каменчыкі, гуліўкія чародкі малавях. З усіх бакоў возера акіямаваны цёмна-зялёнымі бораў, які падыходзіць усцільную да самых берагоў.

Высока ў небе гадзілі вяршыліны стронкія сосны, распустілі ляды на дзе самай зямлі свае косы беластавыя барозкі, дрыгата шапачуць лістоў асіны. То тут то там трапляюцца старыя дубы, поўныя мудрасці і велічы. Яны шырока раскінулі ўбкі каруліны, вузлаватыя голы. Чаго толькі не бачылі на сваім доўгім аяку гэтыя валаты! Калі б магі яны загаварыць чалавечым голасам, дык расказалі б шмат легенд і былін пра Свіцязь. І адным з іх дзіўных паданняў быў бы расказ пра Адама Міцкевіча, які блукаў тут, чэрпаў з шуму бору і з глыбіні возера сваю паэзію.

Аднаго з лясных волаў тутэйшых людзі называюць «Дубам Данільч». Кажуць, што такое імя дрэву даў Яўбу Колас, які таксама дука любіў свіцязянскія мясціны. Убачыўшы гэты дуб, не ўстрымаўся, каб не напісаць верш, украінскі паэт Максім Рыльскі. Ды яшчэ шмат хто з беларускіх, рускіх, польскіх паэтаў і пісьменнікаў пабыў на Свіцязі, аглядаў яго.

Улетку і ўвосень на Свіцязі мноства турыстаў, адпачываючых. На беразе возера праводзяць масавыя гуляны, свята прадэмані суседніх раёнаў—Навагрудскага, Керціцкага, Баранавіцкага...

З такімі думкамі, з такімі першымі ўражаннямі павольна кроціў я па беразе. Але потым у душу пачала закрадацца і трывога. То тут то там па шляху бачыў я пад нагамі паіравельныя блішчэнні ад кансерваў, пабітыя бутэлькі, шмат паперы... Гэта следы надбайных людзей, тых, каго не турбуе, што бераг возера забараняльны.

дэрожныя знакі (а гэта рабціць мае права толькі міліцыя). Потым ужо сам начальнік Навагрудскага аддзела міліцыі Міхалі Мікалаевіч Фядотаў вымушаны быў прыехаць і зняць іх.

Чаму ў Шэўка дапускае такую самачынасць, чаму на яго не могуць падзейнічаць як след нават рабёныя кіраўнікі? А таму, што непасрэднага начальніка яго, кіраўніка Баранавіцкай перасоўнай механізацыяна калоніі № 17 А. Кікайлу цікавіць адно—выкананне плана будаўніцтва.

Вядома, за ўсё, што адбываецца цяпер ля Свіцязі, заслугоўваюць папроку таварышчы з Гродзенскага апракэта (ды, відаць, і рабёныя кіраўнікі). Наўжо будаўніцтва дома адпачынку трэба было планавача непасрэдна ў гусціні лесу, на самым беразе? Усё ж за трыста—чатырыста метраў адгэтуль лас канчаецца, па-чынецца поле. Ці не лепш было б на ўласці і будаваць здрыўніку? Далека, не паверыўсялі б на гэта будучы адпачываючы. Прайсці некалькі сот метраў па лесе да Свіцязі для іх было б проста асаляды.

Не жаль, што-небудзь змяніць ужо непаўна будаўніцтва ідзе на поўны кошт. Аднак будаўнікам трэба быць усё-такі велікі асцярожнымі ў дачыненні да зялёнага багацця свіцязянскага краю. Бо велікі зразумела трывога людзей, якія, заўважыўшы прыкры надбайнасць на беразе Свіцязі, напісалі ў рэдакцыю пісьмо, поўнае горачы і крыўды.

Свіцязь чкае гаспадару, рупных і шчырых. Пакуль што за станам яго прыбярэжных лясцоў сончыць адно толькі лясніцтва. Але які б добры ні быў ляснік, ён не можа ўсё убачыць, упільнаваць на сотнях гектараў. Таму ў лясніцтва ўзрадаваліся, калі дэдаваліся, што ў іх штаты даюць яшчэ аднаго чалавека, які будзе займацца спецыяльна аховай прыроды.

А як добра было б, каб у лясаводаў, у возера Свіцязь з'явіліся добраахвотныя памочнікі—так званыя зялёныя патрулі. Імі маглі быць бы і вучні мясцовай школы, і моладзь навакольных вёсак.

Свіцязь... Прыгажэйшы куток Беларускай зямлі, кезачнае возера. Слава пра яго пайшла далека па ўсяму свеце. Гэта і своеасаблівы гістарычны помнік. А выдатны помнік старажынасці ў нас, як вядома, бярэцца пад ахову дзяржавы. Ахоўваецца законам, прынамсі, славыты «Дуб Адама Міцкевіча», што стаіць у парку калгаса імя Шчорса на Навагрудчыне. Барта ўзрэд пад пільную ахову—ня хай хоць не дзяржаўную, а грамадскую—легендарнае возера Свіцязь.

Саміх БЛАТУН, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

МУЗЕІ АБМЕНЬВАЮЦА ЭКСПАНАТАМІ

Дзяржаўны музей БССР наладзіў добрыя сувязі з музеймі братніх рэспублік. У Мінск прыязджаюць навістны з маштоўнымі экспанатамі, якія расказваюць пра развіццё беларускай нацыянальнай культуры, у адказ нашым сабрам высланоўца дакументаў, творы мастацтва, розныя рэчы. Так, нядаўна дзяржаўны музей Літоўскай ССР перадаў дзяржаўнаму музею нашай рэспублікі націўну мастака Мартына Запелісага «Палац Пасквечна ў Гомелі», якая напісана ў 1841 годзе. У сваю чаргу беларускі музей перадаваў літоўскаму сабрам мастацтваў і мастацтваў мастака Літвы Янаса XVI і пачатку XVII стагоддзяў Мельхіра Гедройца. Партрэт выкананы невядомым мастаком у канцы XVI стагоддзя.

У стварэнні Дзяржаўнага музея БССР азнаваліся дапамогаю ўстаноў Рэспублікі Федэрацыі. Дзяржаўная бібліятэка імя У. І. Леніна даслала многа старажытных кніг, выдзеленых беларускімі друкарамі ў XVI—XVIII стагоддзях. З Цэнтральнага дзяржаўнага архіва старажытных ацэнаў атрыманы фотакопіі дакументаў, якія сведчаць аб жаданні беларускага народа ўз'яднацца з Расіяй у сярэдзіні XVII стагоддзя.

Дзяржаўны гістарычны музей (Масква) і Эрмітаж (Ленінград) перадалі старажытны зброю, грошы, медаль, гравюры і малюны. Музей рэвалюцыі ў Ленінградзе даслаў плакаты часоў грамадзянскай вайны, а Пскоўскі музей—шляграфічнае выданне «Шудоўнай думкі» В. Вольскага.

Каштоўныя экспанаты атрыманы з Кіева і Львова.

У НЕКАЛЬКІ РАДКОЎ

А. Артысты Краснапольскага народнага тэатра паказалі сваю новую работу—спектакль «Песня ў космасе па п'есе І. Дзіла.

М. СІНКАЎ.

Калетыту мастацкай самадзейнасці Беларускага завода «Сельмаш» выступіў з канцэрта перад націўніцамі сельскагаспадарчым імя Міцкевіча. Хлопчыкі ў дзіцячым свайм гаспадарстве і зместоўнае выступленне.

Т. ЛІКАУМОВІЧ.

Традыцыйнае свята сельскіх працоўных «Свае прамы абліжну» ў Маларыцкім раёне. У вёсцы канчаецца паказаннем самадзейнага артыста-аграма, арганізацыя Падольскага дзяржаўнага філармоніі ім. Філатэў і П. Нельскі.

М. ПАПОВ.

НА ПЕРШЫМ ПЛАНЕ—ДРУГАРАДНАЕ

Драма С. Алешына «Галоўная роля» закрывае праграму важных філасофскіх і маральна-этычных праблем. На працягу асобнага канфілікту паміж артыстай Марыяй Іванавнай і Марыяй Іванавнай Трафімавай і Марыяй Іванавнай Трафімавай ў драме свідраваецца думка, што «канфіліт «фізікаў» і «спрыкаў» не мае пад сабой ніякай глыбы, што нельга супрацьстаяць матэрыяльнай каштоўнасці духоўнай.

У п'есе дзейнічаюць цікавыя людзі, нашы сучаснікі, надзеленыя глыбокімі эмоцыямі і багатым інтэлектам. Іх дыялогі, як і ўся драма, у многім пабудаваны на падвойны сэнс: гутарка ў п'есе ідзе не толькі пра тую ролю настаўніцтва-сучаснасці, якую Марыя Іванавна іграе на сцэне, колькі пра тую ролю, у якой яна выступае ў жыцці.

Зразумела, такі складаны па здыме твор, як п'еса С. Алешына, нельга ўвасобіць і на прафесійна-нальнай, а тым больш на самадзейнай сцэне. Паспех тут, галоўным чынам, будзе залежаць ад выканання галоўных роляў, ад таго, ці здолеюць яны дасягнуць глыбы і прыгажосці думак і пачуццяў нашых сучаснікаў. У адрозненне выкладку існуе небяспека, што спецыяльна перанаканым, і аддзяленні яркавымі камічнымі рэчамі, заслоніць галоўных герояў.

Такая небяспека ярка падсвечана калектывам народнага тэатра Мінскага аўтазавода. Гледзчы, якія прышлі ў Дом культуры аўтазавода на прэм'еру спектакля па п'есе «Галоўная роля», найбольш апаздавалі выканаўцаў другарадных роляў: М. Шарбакова (домработніца Нюня), В. Самойловічу (экспансіўны адміністратар), В. Станіслаўскаму (беспрыцэпны вышэйшы чыноўнік). Унутраную паставу і пазёрства свайгераіні, нахабна і доўгі жонкіў Тамары Гаўрыліны, добра раскрыты І. Цвяткова—на яе долю выпала, бадай, найбольш апаздаванне.

Але спектакль у цэлым—гледзчы ашавілі больш чым стрымана. І вынаваты ў гэтым, у першую чаргу, вынаваты галоўных роляў Т. Гальцова і В. Кавалеў. Іх ігра не вызначыла пэналатэі глыбы і ўсхвалянасці. Узыўнашы, пазітыўныя словы аб вяртанні, аб прызначэнні чалавекі Марыя Іванавна і Дзімітрый Пітровіч.

Вымаўляючы без унутрана перакананасці, манатонна прачытаючы. Значна паддаецца той дурцы, які выразае відчы пр уважлівым чытальніку п'есе. Асабліва гэта датычыць прынішчана важнай сцэны, адной з асноўных у спектаклі, калі Трафімаў і урач Васіль Мікалаевіч (П. Маісеенка) вядуць у кватэры Марыя Іванавна і спрыкаў аб тым, што чалавеку трэба. Вядома, можна многа дараваць В. Кавалеў, які, змяняючы свайго хворага таварыша, рэспіраваў ролю ўсяго некалькі разоў (дарчы, у лепшых сцэнах у яго Трафімава ўгадваецца валавая, «жалезная», вонька вулгаватая, але, па сутнасці, пазітыўная натура). Аднак да Т. Гальцовай, якая мае адпаведны сцэнічны даяны, валадае пэўнай спецыяльнай «граматнасцю», прэзэнці павіны быць больш сур'ёзныя.

Гледзчы вымушаны прымаць на веру, што яе Марыя Іванавна—папулярыяная артыстка, чалавек шчодрай душы і сэрца. Праўда, Т. Гальцова, відчы, разумею, што яе тэраіня вядома даволі безаблічным чалавекам і шукаючы выхалу, часта ўпадае ў іштую крайнасць—меладраматызм.

Прышчона прызначэнні выкажонь джаржары да спектакля, выкананьня Г. Чыстым. Яны вырашаны досыць натуралістычна, з мноствам непатрэбных падрабязнасцей. Інтэр'ер кватэры Марыя Іванавна абстаўлены так казена і няўтуальна, што не верыць, каб у ёй жыла вядома сталежная актрыса. І ўжо зусім недаравальна, што да прэм'еры не быў гатовы касцюм—тое, у што былі апрануты выканаўцы, часта супярчыла аўтарскаму задуму.

«Галоўная роля»—п'еса цікавая і сучасная, хаця ў многім і спрэчна—па тэраіне сур'ёзнага акцёрскага і рэжысёрскага прачытання. Хочацца спадзявацца, што і рэжысёр, заслужаны артыст БССР П. Івановіч, і выканаўцы галоўных роляў яшчэ прапрацуюць над спектаклем, каб надаць яму большую мастацкую пераканальнасць.

А. РАСОЛЬСКІ.

В. АРЦЕМЕУ.

В. ЦЮР'ІН. «Рабочая змяна». (Маска).

[3 Дипломных работ выпускников Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута].

ПАЎГОДЗЕ ПАЛЫМЯНСКАЙ ПАЭЗІІ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

рашняку. Як у рускага паэта, плуцьвіскага сучасніка: «Жэ та зима глянэ мою сребрит, что греет сев для будучаго міра».

Максім Танк мае права сказаць, што ён узваў і на плечы слову свайму явісу ў зіму, цяжкія мяхі смеху, слёз, чалавечых турботаў. Праўда, часам ён размяняецца на драбязі: не перабарыўшы рэзынэнт, ахвотнік рэспіраваў у кісьце скаржы, незаслужана акадэмік—не нады ўжо і вартаў Танка аб'екты гневу і абсмяяння. Але сустракаюцца і алаўскае постаці: у паштовае скранку паэтава сэрца нехта «кінуў у канверце чорным даюс паклёнічкі на чалавекі, і аўтар яго «ма... і сёння хоціць сарод нас, атрымлівае пенсію за страчанне некалі сумленне».

У Максіма Танка ёсць адчуванне гісторыі, пранясенае праз усё вырабаваны, адданасць рэвалюцыйным традыцыям і залатаван, непарушана ўпэўненасць, што сонца, якое з'явілася над баюнай Аляксандра, над чыстым Тармандарам і агніце «над сёчытам Фордаў, дэпазонаў, рафінэраў», будзе вясніць «над чырванымі напых спягоў, над рукамі, дзіўнымі дружбаў». Гэта цэнтральная ідэя Танка...

Паэтычны разладз чарасна пачынаў на сам сёлетэ некалькі неспадзяванна: пасля многіх, многіх год маўчання выступіў у вершамі старэйшымі (і неспадзяванна збыты) беларускі паэт, драматург, вучоны Міхаліа Грамыка. Напомніў аб сабе пасля трыццацігадовага перанаканым актывізму ў свай чале Павел Прудуікаў: «Я з намі, сібры маладыя, не ўпоранілі—сёнінны і!» І, нарэшце, нічы адна некананасць, але ўжо зусім іншага парадку, бо датычыць яна паэта, які можа прагавіць і друкаваць апазіцыю дзесяцігоддзяў—верш М. Хведаровіча «Ганю плыты» (№ 6).

Таварышчы чытаючы, я ні ў якім разе не збіраюся перакрэсліць разобнае Хведаровічам за многія гады—там был свае дасягненні. Аднак наўрад ці памыліся я, сказаўшы, што ніколі раней паэт не дасягаў

такой чысціні і сілы гучання, такой унутранай паўнаты і значнасці, як у вершы «Ганю плыты».

М. Хведаровіч выбраў адзін эпізод, адну канкрэтную сітуацыю з той пасаў у сваім жыцці, калі ён адбываў сваю незаслужаную кару: ён топіў плыты па Пячору. У вершы расказана пра гэта трагічна, але без сентыментаў, без жаласнага расчульня: «Я да плыты свайго прыязнаю, што гэты вузел мне развіваў?» І з інтанцыяй упартай, ірыдывай веры, якая тым машын алаўдавае нашымі душамаі, што тут, пра нас яна перамае алачы і інверты: «Яшчэ да прыстаці да казік, але: «Жыву, як жаўцік, і не воўкопа, надлеў у сэрцы ўсё галаю...» І мудра—чалавек навучыўся нават у гэтай нялюдскай, вымучанай адзіноце («За стое са мной саціцця раіцца, і болей тут няма нікога») чэрпаць горкую радасць самаананані і аднасіць у агністрымным светам, прыгожым насуперак усім нягодам:

Птушчы хале сонца ірваняга, Птушчыныя зграі, пахоты і неба, Я тут чытаю думкі ўласныя, А мне іншыхым і не трэба...

Выкол усё лясны маўніва, І скарб, да самага аж мора, Стырмом сымк наду імяліно, А сум на дне тымч. Піятора...

Гэта і зроблена спраўна—настойліва, непасрэтна, роздум так «раздзіліць» у вершы, што «выцігнаць» іх перакладач німожна: вузел! Шырын далагдзятэ—у самым дыхалі вершы, скалісцасць каменнасці берагоў—у адпаведным падборы гукіў (скары—спы—імяліно); дыялектыка паўчыцы—у інтанцыяў перакладчыкаў...

ШЫРОКА прадстаўлена ў шасці нумарах «Полымя» творы паэтаў сярэдняга пакалення. Спынімся на гэтых творах у той пастаўнасі, з якой яны з'яўляліся на чытацкі вочы (пра А. Пысіна гаварылася вышэй). Шыць вершаў Сяргея Грахоўскага... У навінасі ўсё добра рысы паэта: яго несумнеўна шыракасць, жаданне быць прадзіўным, бліжэй да таго, што было ў жыцці, лёгкасць, «нямымучанасць» радка. І паэзія з тым прыкметам і слабасці паэта, які ў сваім агульнай форме могуць быць вылучаны як істача тэмпераменту, страціў.

С. Грахоўскі—паэт, безумоўла, та-

ства, унутранай несвабоды, схільнасці «выкладчыць» алаўбленнае словам паўчыце там, дзе трэба жыць гэтым паўчыце ў самым вершы, у самым слове...

У вершах Кастуся Кірэнкі (№ 4) найбольш запомніліся не пейзажы (хоць і напісаныя са шчырым паўчыце і паўчыце ад роднага краю і з паўчыце экспрэсіяй), не чарговыя важныя чабору і бору, а радкі, прыскнутыя грамадскай адказнасцю, трывяты аднаго чалавекі за тое, што робіцца ў свеце, дзе ўсе мы:

Хоць я не дзяржава, Адзін чалавек, На адзін боць—Адзін І ад боць Ратунам, Але і ў міне На цылы век Да ворагў вець рэчунам...

Да ворагў, што «палілі і вешалі» ў мінулою вайну, і да тых, хто рытуе новаю.

«Па крынічак сончына стражны гуаў»—гэта таксама пра вайну, і гэты мошча, бо інсе не лагічнаму фармалізму, а хваліванню. Паэт жыве памянню аб вайне, памянню, якая стала перасцярогай, тымч незаручна, навошта ён засцерагае ад нас сымно: «Хай вершы яны, што быцькі ніколі не знаўся з пакутаў!» Наалярот, аснае веданне быцькіных святых пакут—абавязкова ўмова росту і ўзямжыванне дзіцяй, напачаць.

У Кірэнкі павіналася добрая чалавечая заклананасць, дзіўнік, незнаёмым, і гэта, безумоўна, сёнінны агульнае рыса нашай паэзіі ў цялым:

Зачынаў пад бірознаю чарытца, Завіў, снурываў біроўнамі на дне, А нехта і мог Тут соладна імяніца, Перадваліць сонечнай яснае.

У Кірэнкі засталася, на жаль, яго старая слабасць да «палымянасці», якая часта не ідзе далей слоў, зніты, «агнавога» гропа. Вызваляцца ад яе, ураўнавацца ад рыторыкі «гучных» слоў—залача і цилер яшчэ для паэта надзіняня.

У нумары пятым—Анатоль Вядлоў: высокая культура верша, майстэрства дэталі, умятасць стварыць адпаведна настрою вобразамі калары, аднымі словама, мысленна паэзіяй. Але часамі гэты паэзія, якая слаба крыване душу. Чаму? Відчы, таму, што ў самага паэта не заўсёды бывае той жывы, непасрэдны кантакт з матэрыяльнай жыцця, носьбітам якога ён не перадаваў, як нярада ў Вядло-

адзітніх золькіх дзён гэтай грэчкі форма, нават самая адточаная і рашчэ, што «прабег, пракоўка па тынах, плахта, па салах і стыхах...» У тым шматколерным спектры радасці, якую прыносіць паэзія, і гэтыя вершы маюць свой—і, немалы—уахастак!

Куды горш выходзіць у Бялевіча, калі ён пачынае дэкламаваць аб сваёй алачы з народам, уаслуўчыць яе як нейкую выключную сваю якасць: «Турбота народа—турбота мая, а доля мал—доля краю»; «мае абавязкі высокія ў тым, каб сарчы засець агнём залатым і песняй мяцэжнае сілы»; і г. д. Народнасць паэта не ў тым, каб выхваліцца: «Араць трэба поле? Я поле ару...» «абуць нам патрэбны? Сякору бору...» «зам вершы патрэбны? Я вершы пішу...» а ў тым, каб у самай паэзіі, зразумела, як форма народнай самасвядомасці, выказваць гэту самасвядомасць з перадавы і дзясных партыяўных пазіій сучаснасці і бярэчыта за будучыню, за яго практычную чалавечнасць.

Сёння нельга прэзентаваць на народнасць і вышкочыць «паэзію» з элементарнай чалавечай явучасці: «Не паставіў бацьку нават крывя, а яму ж паставіў помнік мога, «дзе тут хвой сумняы,—пытаю,—бацькава магіла між магілаў!» Што гэта: варыянт старой прыказкі «не сарагыш, не пакажешся?».

БЛАГАТА і разнастайна прадстаўлены ў шасці нумарах «Полымя» нашы маладыя паэты—і тыя, якіх мы ведаем па кніжках (Р. Бардуліч, Я. Гіельвіч, А. Лойка, Я. Сіпакоў, Ю. Свірка, М. Рудкоўскі), і зусім маладыя, што яшчэ не паспелі выпусціць ніводнага зборніка (А. Сербантоніч, М. Вораняч, Х. Чэрны, С. Хадаронак, Г. Тумас).

Радуе, як заўсёды, унутраная насаманасць, вобразная «гучнасць», паўнакрывісць вершаў Рыгора Бардуліча (№ 4), трынальсць іх асноў, іх слюбай ткіаніа, дзе кожная гітка свіціцца сваім неподобным і нейкім вельмі інтымным колерам. Калі паэт расказвае пра лясны ручай, то востр тут, перад намі, у шуршчыні самога радка. Калі пра лясную дарогу, то і яна стаіць уначу, «заянарада» ў лубым настрою і цэлым рэалізмам, а не джаржаваным радку: «Рабіначка-рабінчыца, нібы з паддэдня тхля, з заглушы летній прабілася, нявралася да святла!» І пра янеруш роднага слова» сказана гэтак жа пластычна і свежа, з незапачынай, свайгэ любобу.

Што можна і трэба чакань ад Ба-

ДА 900-ГОДДЗЯ МІНСКА

Увагу многіх наведвальнікаў парку імя Чалоскінаў у мінулы надылею прыцягвала вялікая фотавыстаўка. Той, хто прабледаў яе, нібыта прачытаў кароткую гісторыю Мінска з даўняга мінулага да нашага часу.

У той жа дзень у парку праводзілі і іншыя цікавыя мерапрыемствы—«Эстафета інаві аб Мінску», віктарына «Што ты ведаеш пра Мінск». На адроты эстафеты адбылася лекцыя-квіз «Беларуская музыка». На сцэне паказалі сваё майстэрства самадзейныя артысты Мінскага тонкаасноўнага камбіната. Потым у парку граў духавы оркестр, былі арганізаваны гульні, танцы, атракцыёны...

Гэт прапайшоў «Дзень Мінска», Гэта мерапрыемства было прысвечана 900-гадоваму юбілею горада, які будзе адзначаць у 1967 годзе.

С. ДУБОВА.

КНІЖНЫ МАГАЗІН «УЗХОД»

У гандлёвым цэнтры Наваполацка адкрыў вялікі кніжны магазін, які атрымаў назву «Узход».

У першы дзень адбылася сустрэча кнігалюбаў з пісьменнікамі Г. Хадывічам, П. Пестраном і А. Ваню. Гасці расказалі прысутным аб сваіх творчых планах, ставілі на німак аўтарыграфы.

Цяпер у гарадах і сельскай мясцовасці Віцебшчыны працуе 51 спецыялізаваны кніжны магазін. Акрамя таго, пры 122 сельскагэ абстаўленам адзельны кніг. 21 кніжны магазін працуе на грамадскіх асновах, кнігалюбаў далей сёл абслугоўваюць тры аўтары.

ЧАСОПІСЫ

Улітні

ПОЛЫМЯ БЕЛАРУСЬ МАЛАДОСЦЬ

У БЛІЖЭЙШЫЯ ДНІ падпісчыкі атрымаюць сям'я, ліпенскія, нумары «Полымя», «Маладосць», «Беларусь». Што ж цікавага знайдзеце ў гэтых часопісах?

«Полымя» заканчвае друкаваць новую аповесць І. Шамякіна «Мост», з аповяданнямі з цыкла «Абуджэнне» выступіць Ул. Дамашвіч.

Багата ў нумары паэзіі. Тут вершы К. Кірэнькі, І. Муравейкі, І. Калеснік, Х. Мальцінскага (пераклады з латвійскай С. Гаўрусэва і Р. Берадзіна), песні А. Русака. У перакладзе Я. Семіянона, М. Хведаровіча, А. Зянона надрукаваны вершы ўкраінскага паэта П. Грацкага і казахскага паэта С. Маўленова, прывесчаныя Беларусі.

Р. Сабаленка ў нарысе «Заўсёды ў дарозе» расказвае пра жыццёвы і творчы шлях Г. Штоўца; З. Азгур у нататках «Сонца — гід лідзі» дзеліцца ўражаннямі ад паездкі ў Рым, Неапаль, Венецыю, Мілан і Фларэнцыю.

У раздзеле «Крытыка і літаратуразнаўства» — артыкулы М. Ларчэнкі і Ф. Куляшова аб першым томе «Гісторыі Беларускай савецкай літаратуры», артыкулы А. Кучара да юбілею П. Глебкі і С. Шукшычына да 60-годдзя Іл. Барашкі.

Часопіс працягвае друкаваць «Матэрыялы да слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў» М. Кляшчэка.

М. Стральчук, Б. Бур'ян, В. Нікіфаровіч, М. Арошка рэцэнзуюць кнігі А. Русака «Яго Валкіаска», Ха. Жычкі «Росныя лілеі», П. Пестрака «Сярод чаротай», Е. Лось «Хараставо».

Змешчана хроніка літаратурнага жыцця Мінска.

«Маладосць». У гэтым нумары часопіс пачынае друкаваць новую аповесць В. Быкава «Мёртвым не баліць». Паэзія ў ім прадстаўлена творамі М. Машара, В. Зубіна, Н. Чырык, Ул. Дзюбы, І. Леткі.

У падборцы «На мядзюжных дружных» выступілі малады беларускі паэт А. Цярэшка, журналіст Э. Ялугін, настаўнік з Польшчы Ш. Раманчук.

Л. Гусева ў артыкуле «Праз лірычную прызму» вядзе гаворку пра прозу Я. Брыля, А. Ставер расказвае пра творчы і грамадскі клопат паэта-акадэміка П. Глебкі (да 60-годдзя з дня нараджэння).

Як заўсёды, у часопісе багата раздзелаў «На арбіту камунізма», «У свеце прыгожага», «З далёкіх і блізкіх дарог». Тут нарыс В. Макаравіча пра моладзь калёса «Беларусь» Віцебскага раёна, нататкі мастака Л. Шымалева «Сваімі вачыма», журналіста Я. Рапановіча «Куба — любоў мая» і іншыя матэрыялы.

Есць у часопісе раздзел сатыры і гумару, фотаклуб «Маладосць».

«Беларусь». Сямі нумары багаты на прозу. Аповяданне «Валіс кветка» друкуе І. Навуменка, аповяданні «Гардзі і Грэдзі», «Асцёбія справа» — М. Рахіты. Часопіс знаёміць чытачоў таксама з збытым аповяданнем К. Катанца «Бывалы Юр у Мінску» і гумарэскай В. Нухіца «Мінскіх парасе» (пераклад з сербскай мовы А. Грэцкі).

60-годдзю П. Глебкі прывесчаны артыкул А. Вялюгіна, тут жа — новыя вершы юбіляра. У раздзеле паэзіі таксама — вершы П. Броўкі, А. Лысіна, Ю. Свіркі, М. Федзюковіча, М. Раманчанкі (пераклад з украінскай М. Калачынскай, А. Бачыла, Я. Семіянона), байкі А. Галчанова.

У раздзеле «Новыя кнігі» — рэцэнзіі Я. Іваноўскага, М. Хведаровіча, Б. Бур'яна на кнігі Ф. Барановскага і І. Краўчанкі «Люды прыдзяга кроў», Ха. Жычкі «Росныя лілеі», Ул. Нафёда «Стануленне беларускага савецкага тэатра».

Як заўсёды, «Беларусь» мае нарысы, рэпартажы, замалёўкі, нататкі аб сённяшнім дні рэспублікі. Пра геолога В. Лукашова расказвае Н. Чырык, пра беларускую нафту — В. Чымырка, пра брацкаўскіх рыбакоў піша Б. Спрычан.

Часопіс змяшчае таксама красаворд, пароды рыбакоў, новую лядовую Г. Юрчанкі і іншыя матэрыялы.

Патрысь БРОУКА
(«Беларусь»)

НАГАРОДА

Працюю з ранку да заходу ў дзень прасветлы і ў цяжкі,
Навек далі мне нагароду — жыццё на зямлі — мае бацькі.

Хадзіць па ёй, і бачыць сонца, і чуць у поўсці вятроў,
Як бор шуміць, як шэпчаць травы, як звоніць сэрца ручаёў;
Павятра піць з чабаром хмельным, з духмянай хвойнаю смалой,
І рассякаць рукамі хвалі, што налятаюць чарадою;
Пісаць на полі трактарамі, радкамі — сікамі раллі,
Пра хлеб свой думаць, дбаць пра тое, каб зерні спорныя ўзраслі;
І будаваць палац народны з праменьнай зоркаю ўгары,
Масціць яго з такіх цаглянак, нібы з кавалачкаў зары;
Ісці на сустрэчу пераходам, і не згінаць у барацьбе,
І быць праз век удзячным сэрцу, што я магу кахаць дабе.

Як добра чуць заўсёды побач цяпло сяброўскае руці!
Нама мне большай нагароды, што мне далі мае бацькі.

Аляксей ПЫСІН
(«Беларусь»)

Мы верылі ў жалезныя масты.
А ноччу развалілі масты.
Два берагі паўночнай немаці,
На левым я, на правым — ты.

Не працягнуць на сустрэчу мне рукі,
І не адчуць тваёй рукі.
Ідзе вышэй гул і стогн ракі,
Калыша зоры і вянкі.

Я бачыў дню ўскіпаючых перапраў,
Знікненне арміі і дзяржаў.
Магчыма, я адну дзебе шукаў,
Гукаў з жыўых лясцоў і траў.

Агні чытаю на набачым дне:
Калона караблёў міне,
Жалезныя далоні мост самане,
І зноў падыйдзеш ты ка мне,
І скажаш: столькі ўсё было,
Спаляхоўся нагой выдзі...
Не ведаю, ці адчуваеш ты;
Разводзіць часовае масты.

Юрась СВІРКА
(«Беларусь»)

Здавалася,
Адыне ўранку ноўдру
І зноў убачыць
Дзе свае нагі,
Чкаву налева доўга і панорна,
Праходзіў год,
Яшчэ даўжэй — другі.

Чкаву,
Што з цягам часу боль астыне,
Што ён прытуліць
Стане на ўвяс рост,
Вось таі рану чкаваюць у пустыні
За тысячы пясочна дзядзь-уціх вёрст.

І сніў у снах:
Звезда, вершан едзе,
А побач з ім ідзе яна, адна...
То мчыцца на сваім веласіпедзе,
То на вачорнах танчыць да вядна,
Калі ж разбудзіць першыя праменьні —
Зноў мчыцца.

І зноў сціраць пратэз,
Нагі абрубав, сціснуты раменнем,
Маўчыць, яго маўчаннем,
Як пратэз.

Яму балоча дзеям усміхацца,
Калі ён бачыць,
Як яны втуць,
А млыны яго,
Як ардынаны,
Абераганцы,
Абераганцы з двух баноў нагу.

Васіль ЗУЕНАК
(«Маладосць»)

ДОБРЫ ПРЫЕЗД

Гудзе, як брук,
Павысмяг глей на граблі,
Над жытам вісне пыльная смуга,
А сонце смаліць, смаліць, непатрабнік,
Не тоўліцца духоце ў берагі,
Дзядзькі ў трывозе, і зямлі ў трывозе:
Па небе
аж другія саракі
Данджы не ездзяць на прытомным возе,
Не п'юць вясёлкі гутля з ракі...
І каб сабе, і каб дзядзькі ўсцешыць,
Я ў самалёту грамаваркам стаў
І выклік небу кінуў:
даўні грэшнік —
У свой прыезд дажджыч кананавай!
Збавілася! Паслухаў стыхі —
Я не шукаў на радасных прычынах:
Прагнозы, абяцанні ўсе сукія
За кон дашчэнтну лівень размачыў!
І забула, абнавілася зямля ўся,
І зямля-дзядзькі навесяло
Гукаюць мне:
— З прыездам добрым, Васіль!
І я хаджу прарокам па сале.

Кастусь КІРЭНКА
(«Полымя»)

ТРЫ ЗАЛПЫ

Я б хацеў,
Каб над цяжай маёй магілай
Прагмылі тры залпы,
Тры, не болей.

Першы залп — хай адзначыць,
Што быў я ў зямелькаю мляой
І ў лятунку,
І ў шчасці,
І ў болю.

Хай другі залп адзначыць
Пакутнюю назку,
Што жыла ўва мне верай
Пра адданасці ў свеце.
А што верна
Пра тое, я сяброўскую ласку —
Хай адзначыць
Тры траці.

Тры залпы —
Як тры мае мары,
Што алі прэж жыццём
І давалі сілы:
Адно —
гэта бачыць краю абшары,
А другая —
мець друга,
А трэцяя —
чуць яго ля магілы...

Васіль БЫКАУ
(«Маладосць»)

НА ДАРОЗЕ

ПРАЗ хвіліну мы ідзем у кукурузе па калінах
ад добра ўдасцінуць у снег такіх-ка гусені:
Кроўтаў і я — па правай, а трые немцаў
побач — па левай. Кроўтаў, відаць, ніяк не
можа змырцца, што знілі з роты, і зносла лаяцца.
Гнеў яго, як і заўжды, мае канкрэты адрас і ця-
пер скіраваны на нашага камбата.
— Абармот! Лякейска морда...

Немцы пакарліва тупаюць побач. Акулярысты ў
мундзірку — напералзе, за ім той, што без
шапкі — ваўкаваты і чарнабровы хлопц, з твару
зусім не падобны на немца. Стары з натугай
шкандабое зладу, часам адстае, усё шморганца
вядлім прастудным носам. У палон ён добра
падрыхтаваўся, адрозна відаць гаспадарлівага на-
лавека — на дзвэ лязкае кацялок, фляжка, пе-
раз палю перакінутая згорнутая ў скатку коўдра,
на баку вісіць падабная на палючыны гідзаш
брытанская сумка. Не дазва, што і адстае, гэтак
нагружаны, і я час ад часу азіраючыся, са зно-
чэстай злосцю прыкрываю:
— Шнэль, шнэль, фрыш!
Пярэдні ў акулярах гата таксама параварваец-
ца і, нібы старшы сярэд іх, нешта гегеча на апош-
няга. Я разумюю толькі:
— Шнэль, камаралэ...

Стары трохі прыслешвае хаду, пельпаючы за-
снежнымі поламі доўгага шыняля, і бурчэць па-
ціху. Здаецца мне, у тым сэрсе, што маўляў, до-
бра табе, маладому, лёгка аранжутама, а я пры-
стаў ужо, хачу закурць ды і наогул па самае
горла сым і вайной і вашым фашызмам. Гэта зусі-
м натуральна ўчуж ад яго, бо ўжо сорок чы-
вёртты год і немцы на фронце не тня, што былі ў
сорок першыя. Але акулярысты не дужа звяжае
на яго буркатню і з камандзірскаю строгасцю
падагане.
— Шнэлер, шнэлер...
Гэты пярэдні, нетаропка-разважлівы і нечым
падобны на учера, хоць мундзір на ім без усялякіх
адзнак. Твар у яго прадлаўгаваты, у меру ху-
дарлявы, з моцнаю ніжняй сківіяй. Пад тоўстым
шкельцамі акуляраў — насцярожаны, але, зда-
ецца, памяркоўны, без злосці вочы. Той жа, пра-
ставае, што ідзе за ім, неак дужа змрочна па-
мылы. За ўвесь час ён не сказаў ніводнага слова і,
здаецца, ні разу не зірнуў ні на каго.

Кроўтаў з выгляду зусім абяканы да палонных
і то памалуць, то зноў пачынае лаяцца.
— Чуць што з палка — і ён ужо на задняй лапкі.
Свайей ён думкі не мае.
Мне здаецца, што гэта дарма. Не такі ўжо наш
камбат і лаяваць, якім яго ўяўляе цяпер па-
крыўджаны роты, — проста перад старшымі па-
суче крыку, які і многія ў арміі. Жадаючы трохі
змякчыць яго гнеў, я абназдайваю Кроўтава:
— Можна не затрымаюць доўга, — кажу я, ма-
ючы на ўвазе палкавы штаб, куды яго выклікаю-
ць. — Разбаруша і заўтра ў роце будзеце.
— А мне напываць! Хай затрымаваюць. Што,
мне ў тыле горш, чым на перадавой? Я пра тое,
чаго яны чапляюцца па-дурному.
— Дзіцельнасць...
— Дзіцельнасць! Г... гэта, а не дзіцельнасць.
Яму рабіць няма чаго, таму бабіну, воль ён
і прычалуся. Ну, улезлі ў вёску, не разгледзелі,
не разведзілі. Дык што ж? Што тут зланынага? Ні-
воднага чалавека не загубілі. Хіба лепш, каб у
стэле паўроты абмарозіліся? Ці як гэты дурняк
Сараф'янаў за два дні ўсю роту палажыў? — раз-
важвае Кроўтаў, ужо не азіраючыся на мяне.

Я маўчу, трымаючы пад пахай свой ППС ды ці-
куючы за ботамі ротнага, якія рушаць акуртна
спрасаваны ў снезе гусенічы след. Хада ў Кроў-
тава энергічная і лёгкая, як у загартаванага пеха-
ціна. Старшы лейтнант не прымае паўшубкаў і ў
васені гоісае ў туга перапантутай рамянянай ата-
чцы. На руках у яго цёплыя аўчыныя рукавіцы і
матуку, перакінуты праз шыю, і ён у злосці
шырока жэстыкулюе ітакі.
— Загадана было атакаваць, ну і атакаваў, па-
куль воем чалавек не засталася. Нябось яго за
гэта ў «Смерш» не цягаюць!
Так, за гэта, мабыць, не пацягнуць, думаю я.
Наадварот, яшчэ могуць даць ордэн за ўпартасць і
настойлівасць пры выкананні загаду. Каму та
разбірацца, што гэты Сараф'янаў набітм адура-
і гарлапан, што яго даўно трэба паліць з ба-
тальяна куды-небудзь на гаспадары ўвод. Але
камабэт наш усё ж такі, увольце, не індэжны
камандзір, не крыжун і не базілівец. Хіба што
зашліце цягнецца перад начальствам. Дык што ж:
пра таякі жамуць — дзіцельнасць.

Кроўтаў, нібы ўгадаўшы мае думкі, перачыць:
— Дысцыплінаваны! Даймоў да чаго — перад
нейкім там старшым распылаецца, панясоўка-
каві частуе. Забыўся, мабыць, што і капітан, што
і камандзір баталяёна. І хто гэты старшыня? Ха-
луй і ўсё.

Гэта спраўды непраўдны, і тут я не знаходжу,
чым можна было б абараніць капітана. Хіба тым,
што здарыліся з шостай ротай не можа не ад-
быцца і на ўсім баталяёне. Камбат, відаць, разу-
мае гэта і можа не зусім упэўнена адчувае сябе.
На завяршэнне танкавай каліны і азіраюся.
Мы прайшлі па кукурузе ўжо далёкавата, баталяён-
ная калона без следу і гуку знікла ў вачэрнім
стэпе. Шапка чамусьці нідзе не відаць. Ну, але
старшыня лагоныць, гэта не цяжка, бо мы ўвесь
час ідзем на добра прыкметным шляху, а ноч бу-

Васіль БЫКАУ
(«Маладосць»)

НА ДАРОЗЕ

ПРАЗ хвіліну мы ідзем у кукурузе па калінах
ад добра ўдасцінуць у снег такіх-ка гусені:
Кроўтаў і я — па правай, а трые немцаў
побач — па левай. Кроўтаў, відаць, ніяк не
можа змырцца, што знілі з роты, і зносла лаяцца.
Гнеў яго, як і заўжды, мае канкрэты адрас і ця-
пер скіраваны на нашага камбата.
— Абармот! Лякейска морда...

Немцы пакарліва тупаюць побач. Акулярысты ў
мундзірку — напералзе, за ім той, што без
шапкі — ваўкаваты і чарнабровы хлопц, з твару
зусім не падобны на немца. Стары з натугай
шкандабое зладу, часам адстае, усё шморганца
вядлім прастудным носам. У палон ён добра
падрыхтаваўся, адрозна відаць гаспадарлівага на-
лавека — на дзвэ лязкае кацялок, фляжка, пе-
раз палю перакінутая згорнутая ў скатку коўдра,
на баку вісіць падабная на палючыны гідзаш
брытанская сумка. Не дазва, што і адстае, гэтак
нагружаны, і я час ад часу азіраючыся, са зно-
чэстай злосцю прыкрываю:
— Шнэль, шнэль, фрыш!
Пярэдні ў акулярах гата таксама параварваец-
ца і, нібы старшы сярэд іх, нешта гегеча на апош-
няга. Я разумюю толькі:
— Шнэль, камаралэ...

Стары трохі прыслешвае хаду, пельпаючы за-
снежнымі поламі доўгага шыняля, і бурчэць па-
ціху. Здаецца мне, у тым сэрсе, што маўляў, до-
бра табе, маладому, лёгка аранжутама, а я пры-
стаў ужо, хачу закурць ды і наогул па самае
горла сым і вайной і вашым фашызмам. Гэта зусі-
м натуральна ўчуж ад яго, бо ўжо сорок чы-
вёртты год і немцы на фронце не тня, што былі ў
сорок першыя. Але акулярысты не дужа звяжае
на яго буркатню і з камандзірскаю строгасцю
падагане.
— Шнэлер, шнэлер...
Гэты пярэдні, нетаропка-разважлівы і нечым
падобны на учера, хоць мундзір на ім без усялякіх
адзнак. Твар у яго прадлаўгаваты, у меру ху-
дарлявы, з моцнаю ніжняй сківіяй. Пад тоўстым
шкельцамі акуляраў — насцярожаны, але, зда-
ецца, памяркоўны, без злосці вочы. Той жа, пра-
ставае, што ідзе за ім, неак дужа змрочна па-
мылы. За ўвесь час ён не сказаў ніводнага слова і,
здаецца, ні разу не зірнуў ні на каго.

Кроўтаў з выгляду зусім абяканы да палонных
і то памалуць, то зноў пачынае лаяцца.
— Чуць што з палка — і ён ужо на задняй лапкі.
Свайей ён думкі не мае.
Мне здаецца, што гэта дарма. Не такі ўжо наш
камбат і лаяваць, якім яго ўяўляе цяпер па-
крыўджаны роты, — проста перад старшымі па-
суче крыку, які і многія ў арміі. Жадаючы трохі
змякчыць яго гнеў, я абназдайваю Кроўтава:
— Можна не затрымаюць доўга, — кажу я, ма-
ючы на ўвазе палкавы штаб, куды яго выклікаю-
ць. — Разбаруша і заўтра ў роце будзеце.
— А мне напываць! Хай затрымаваюць. Што,
мне ў тыле горш, чым на перадавой? Я пра тое,
чаго яны чапляюцца па-дурному.
— Дзіцельнасць...
— Дзіцельнасць! Г... гэта, а не дзіцельнасць.
Яму рабіць няма чаго, таму бабіну, воль ён
і прычалуся. Ну, улезлі ў вёску, не разгледзелі,
не разведзілі. Дык што ж? Што тут зланынага? Ні-
воднага чалавека не загубілі. Хіба лепш, каб у
стэле паўроты абмарозіліся? Ці як гэты дурняк
Сараф'янаў за два дні ўсю роту палажыў? — раз-
важвае Кроўтаў, ужо не азіраючыся на мяне.

Я маўчу, трымаючы пад пахай свой ППС ды ці-
куючы за ботамі ротнага, якія рушаць акуртна
спрасаваны ў снезе гусенічы след. Хада ў Кроў-
тава энергічная і лёгкая, як у загартаванага пеха-
ціна. Старшы лейтнант не прымае паўшубкаў і ў
васені гоісае ў туга перапантутай рамянянай ата-
чцы. На руках у яго цёплыя аўчыныя рукавіцы і
матуку, перакінуты праз шыю, і ён у злосці
шырока жэстыкулюе ітакі.
— Загадана было атакаваць, ну і атакаваў, па-
куль воем чалавек не засталася. Нябось яго за
гэта ў «Смерш» не цягаюць!
Так, за гэта, мабыць, не пацягнуць, думаю я.
Наадварот, яшчэ могуць даць ордэн за ўпартасць і
настойлівасць пры выкананні загаду. Каму та
разбірацца, што гэты Сараф'янаў набітм адура-
і гарлапан, што яго даўно трэба паліць з ба-
тальяна куды-небудзь на гаспадары ўвод. Але
камабэт наш усё ж такі, увольце, не індэжны
камандзір, не крыжун і не базілівец. Хіба што
зашліце цягнецца перад начальствам. Дык што ж:
пра таякі жамуць — дзіцельнасць.

Кроўтаў, нібы ўгадаўшы мае думкі, перачыць:
— Дысцыплінаваны! Даймоў да чаго — перад
нейкім там старшым распылаецца, панясоўка-
каві частуе. Забыўся, мабыць, што і капітан, што
і камандзір баталяёна. І хто гэты старшыня? Ха-
луй і ўсё.

Гэта спраўды непраўдны, і тут я не знаходжу,
чым можна было б абараніць капітана. Хіба тым,
што здарыліся з шостай ротай не можа не ад-
быцца і на ўсім баталяёне. Камбат, відаць, разу-
мае гэта і можа не зусім упэўнена адчувае сябе.
На завяршэнне танкавай каліны і азіраюся.
Мы прайшлі па кукурузе ўжо далёкавата, баталяён-
ная калона без следу і гуку знікла ў вачэрнім
стэпе. Шапка чамусьці нідзе не відаць. Ну, але
старшыня лагоныць, гэта не цяжка, бо мы ўвесь
час ідзем на добра прыкметным шляху, а ноч бу-

Васіль БЫКАУ
(«Маладосць»)

НА ДАРОЗЕ

ПРАЗ хвіліну мы ідзем у кукурузе па калінах
ад добра ўдасцінуць у снег такіх-ка гусені:
Кроўтаў і я — па правай, а трые немцаў
побач — па левай. Кроўтаў, відаць, ніяк не
можа змырцца, што знілі з роты, і зносла лаяцца.
Гнеў яго, як і заўжды, мае канкрэты адрас і ця-
пер скіраваны на нашага камбата.
— Абармот! Лякейска морда...

Немцы пакарліва тупаюць побач. Акулярысты ў
мундзірку — напералзе, за ім той, што без
шапкі — ваўкаваты і чарнабровы хлопц, з твару
зусім не падобны на немца. Стары з натугай
шкандабое зладу, часам адстае, усё шморганца
вядлім прастудным носам. У палон ён добра
падрыхтаваўся, адрозна відаць гаспадарлівага на-
лавека — на дзвэ лязкае кацялок, фляжка, пе-
раз палю перакінутая згорнутая ў скатку коўдра,
на баку вісіць падабная на палючыны гідзаш
брытанская сумка. Не дазва, што і адстае, гэтак
нагружаны, і я час ад часу азіраючыся, са зно-
чэстай злосцю прыкрываю:
— Шнэль, шнэль, фрыш!
Пярэдні ў акулярах гата таксама параварваец-
ца і, нібы старшы сярэд іх, нешта гегеча на апош-
няга. Я разумюю толькі:
— Шнэль, камаралэ...

Стары трохі прыслешвае хаду, пельпаючы за-
снежнымі поламі доўгага шыняля, і бурчэць па-
ціху. Здаецца мне, у тым сэрсе, што маўляў, до-
бра табе, маладому, лёгка аранжутама, а я пры-
стаў ужо, хачу закурць ды і наогул па самае
горла сым і вайной і вашым фашызмам. Гэта зусі-
м натуральна ўчуж ад яго, бо ўжо сорок чы-
вёртты год і немцы на фронце не тня, што былі ў
сорок першыя. Але акулярысты не дужа звяжае
на яго буркатню і з камандзірскаю строгасцю
падагане.
— Шнэлер, шнэлер...
Гэты пярэдні, нетаропка-разважлівы і нечым
падобны на учера, хоць мундзір на ім без усялякіх
адзнак. Твар у яго прадлаўгаваты, у меру ху-
дарлявы, з моцнаю ніжняй сківіяй. Пад тоўстым
шкельцамі акуляраў — насцярожаны, але, зда-
ецца, памяркоўны, без злосці вочы. Той жа, пра-
ставае, што ідзе за ім, неак дужа змрочна па-
мылы. За ўвесь час ён не сказаў ніводнага слова і,
здаецца, ні разу не зірнуў ні на каго.

Кроўтаў з выгляду зусім абяканы да палонных
і то памалуць, то зноў пачынае лаяцца.
— Чуць што з палка — і ён ужо на задняй лапкі.
Свайей ён думкі не мае.
Мне здаецца, што гэта дарма. Не такі ўжо наш
камбат і лаяваць, якім яго ўяўляе цяпер па-
крыўджаны роты, — проста перад старшымі па-
суче крыку, які і многія ў арміі. Жадаючы трохі
змякчыць яго гнеў, я абназдайваю Кроўтава:
— Можна не затрымаюць доўга, — кажу я, ма-
ючы на ўвазе палкавы штаб, куды яго выклікаю-
ць. — Разбаруша і заўтра ў роце будзеце.
— А мне напываць! Хай затрымаваюць. Што,
мне ў тыле горш, чым на перадавой? Я пра тое,
чаго яны чапляюцца па-дурному.
— Дзіцельнасць...
— Дзіцельнасць! Г... гэта, а не дзіцельнасць.
Яму рабіць няма чаго, таму бабіну, воль ён
і прычалуся. Ну, улезлі ў вёску, не разгледзелі,
не разведзілі. Дык што ж? Што тут зланынага? Ні-
воднага чалавека не загубілі. Хіба лепш, каб у
стэле паўроты абмарозіліся? Ці як гэты дурняк
Сараф'янаў за два дні ўсю роту палажыў? — раз-
важвае Кроўтаў, ужо не азіраючыся на мяне.

Я маўчу, трымаючы пад пахай свой ППС ды ці-
куючы за ботамі ротнага, якія рушаць акуртна
спрасаваны ў снезе гусенічы след. Хада ў Кроў-
тава энергічная і лёгкая, як у загартаванага пеха-
ціна. Старшы лейтнант не прымае паўшубкаў і ў
васені гоісае ў туга перапантутай рамянянай ата-
чцы. На руках у яго цёплыя аўчыныя рукавіцы і
матуку, перакінуты праз шыю, і ён у злосці
шырока жэстыкулюе ітакі.
— Загадана было атакаваць, ну і атакаваў, па-
куль воем чалавек не засталася. Нябось яго за
гэта ў «Смерш» не цягаюць!
Так, за гэта, мабыць, не пацягнуць, думаю я.
Наадварот, яшчэ могуць даць ордэн за ўпартасць і
настойлівасць пры выкананні загаду. Каму та
разбірацца, што гэты Сараф'янаў набітм адура-
і гарлапан, што яго даўно трэба паліць з ба-
тальяна куды-небудзь на гаспадары ўвод. Але
камабэт наш усё ж такі, увольце, не індэжны
камандзір, не крыжун і не базілівец. Хіба што
зашліце цягнецца перад начальствам. Дык што ж:
пра таякі жамуць — дзіцельнасць.

Кроўтаў, нібы ўгадаўшы мае думкі, перачыць:
— Дысцыплінаваны! Даймоў да чаго — перад
нейкім там старшым распылаецца, панясоўка-
каві частуе. Забыўся, мабыць, што і капітан, што
і камандзір баталяёна. І хто гэты старшыня? Ха-
луй і ўсё.

Гэта спраўды непраўдны, і тут я не знаходжу,
чым можна было б абараніць капітана. Хіба тым,
што здарыліся з шостай ротай не можа не ад-
быцца і на ўсім баталяёне. Камбат, відаць, разу-
мае гэта і можа не зусім упэўнена адчувае сябе.
На завяршэнне танкавай каліны і азіраюся.
Мы прайшлі па кукурузе ўжо далёкавата, баталяён-
ная калона без следу і гуку знікла ў вачэрнім
стэпе. Шапка чамусьці нідзе не відаць. Ну, але
старшыня лагоныць, гэта не цяжка, бо мы ўвесь
час ідзем на добра прыкметным шляху, а ноч бу-

Васіль БЫКАУ
(«Маладосць»)

НА ДАРОЗЕ

ПРАЗ хвіліну мы ідзем у кукурузе па калінах
ад добра ўдасцінуць у снег такіх-ка гусені:
Кроўтаў і я — па правай, а трые немцаў
побач — па левай. Кроўтаў, відаць, ніяк не
можа змырцца, што знілі з роты, і зносла лаяцца.
Гнеў яго, як і заўжды, мае канкрэты адрас і ця-
пер скіраваны на нашага камбата.
— Абармот! Лякейска морда...

Немцы пакарліва тупаюць побач. Акулярысты ў
мундзірку — напералзе, за ім той, што без
шапкі — ваўкаваты і чарнабровы хлопц, з твару
зусім не падобны на немца. Стары з натугай
шкандабое зладу, часам адстае, усё шморганца
вядлім прастудным носам. У палон ён добра
падрыхтаваўся, адрозна відаць гаспадарлівага на-
лавека — на дзвэ лязкае кацялок, фляжка, пе-
раз палю перакінутая згорнутая ў скатку коўдра,
на баку вісіць падабная на палючыны гідзаш
брытанская сумка. Не дазва, што і адстае, гэтак
нагружаны, і я час ад часу азіраючыся, са зно-
чэстай злосцю прыкрываю:
— Шнэль, шнэль, фрыш!
Пярэдні ў акулярах гата таксама параварваец-
ца і, нібы старшы сярэд іх, нешта гегеча на апош-
няга. Я разумюю толькі:
— Шнэль, камаралэ...

Стары трохі прыслешвае хаду, пельпаючы за-
снежнымі поламі доўгага шыняля, і бурчэць па-
ціху. Здаецца мне, у тым сэрсе, што маўляў, до-
бра табе, маладому, лёгка аранжутама, а я пры-
стаў ужо, хачу закурць ды і наогул па самае
горла сым і вайной і вашым фашызмам. Гэта зусі-
м натуральна ўчуж ад яго, бо ўжо сорок чы-
вёртты год і немцы на фронце не тня, што былі ў
сорок першыя. Але акулярысты не дужа звяжае
на яго буркатню і з камандзірскаю строгасцю
падагане.
— Шнэлер, шнэлер...
Гэты пярэдні, нетаропка-разважлівы і нечым
падобны на учера, хоць мундзір на ім без усялякіх
адзнак. Твар у яго прадлаўгаваты, у меру ху-
дарлявы, з моцнаю ніжняй сківіяй. Пад тоўстым
шкельцамі акуляраў — насцярожаны, але, зда-
ецца, памяркоўны, без злосці вочы. Той жа, пра-
ставае, што ідзе за ім, неак дужа змрочна па-
мылы. За ўвесь час ён не сказаў ніводнага слова і,
здаецца, ні разу не зірнуў ні на каго.

Кроўтаў з выгляду зусім абяканы да палонных
і то памалуць, то зноў пачынае лаяцца.
— Чуць што з палка — і ён ужо на задняй лапкі.
Свайей ён думкі не мае.
Мне здаецца, што гэта дарма. Не такі ўжо наш
камбат і лаяваць, якім яго ўяўляе цяпер па-
крыўджаны роты, — проста перад старшымі па-
суче крыку, які і многія ў арміі. Жадаючы трохі
змякчыць яго гнеў, я абназдайваю Кроўтава:
— Мож

АГІТБРЫГАДЫ У ПАХОДЗЕ

Гаворка на семінары-канферэнцыі кіраўнікоў і творцаў актыва мастацкіх агітбрыгад, які праводзіў Рэспубліканскі Дом народнай творчасці, пачалася з абмеркавання матэрыялаў і мастацтваў у галіне «Літаратура і мастацтва» пад рубрыкай «Аг агітбрыгады — да агітбрыгад». Гэта была размова аб дасягненні шляхаў развіцця нашых агітбрыгад-мастацкіх брыгад, аб іх творчых пошуках, нарэшце, аб тым, што яшчэ пераждкае ім павышэнне свайго майстэрства, ці гатовы лепшыя з іх стаць народнымі агітбрыгадзі, тэатральнымі і гукавымі.

У гэтым сэнсе цікавае было выступленне дырэктара Магілёўскага абласнога Дома народнай творчасці Ул. Бараноўскага.

— Цяжка сёння гаварыць аб пераўтварэнні агітбрыгад у мастацкіх брыгад у агітбрыгад, калі мы не ведаем, што гэтае агітбрыгад, — скажаў ён. — Лічу, што трэба арганізаваць паводу ў Горкаўскае вобласць да сармавоўскага каб там на месцы, пазнаёміцца з работай пераходнага ў краіне народнага агітбрыгадзі, паглядзець яго спектаклі, пагаварыць з рэжысёрам і артыстамі. Згодзен, што слова «агітбрыгад» гучыць больш значна і важка. Але можна добра працаваць і не маючы гучнай назвы — агітбрыгад ці тэатр гукавы і сцэны. Разлучы, такіх калектываў у нашай рэспубліцы пакуль што няма нават і на прафесійна-навуковай сцэне. Наватарства добра, калі яно зыходзіць з рэальных магчымасцей і падмацавана ўсёй пэдагагічнай практыкай. Пражэцтвам же нам займацца проста не да часу.

Мастацтва агітбрыгад сінтэтычнае. Тут танцаванне, пляска, танец, песня, мастацтва чытанне... Словам, каб кіраваць такім калектывам, патрэбна кваліфікаваны рэжысёр, патрэбна ўвасапніцтва рэжысёра. Між тым у рэспубліцы ніхто не рыхтуе кіраўнікоў агітбрыгад. Пра абласных дырэктараў народнай творчасці і Міністэрства культуры ЕССР працягваюць курсы, якія рыхтуюць кіраўнікоў гуртоў мастацка-самадзейных. На жаль, на гэтых курсах няма аздалення рэжысёрскага агітбрыгадзі.

— Мне вельмі цікавае пытанне, — працягвае Ул. Бараноўскі, — якой павінна быць сёння наша агітбрыгад. Лічу, што нельга ўкладваць творчасць агітбрыгад у мастацкіх калектываў у найлепшую працу. Я мяю тую на ўвазе бяспаспартыскае аб тым, што брощэ за аснову пра складанай праграмы агітбрыгадзі. Мне здаецца, што адна праграма можа быць пабудавана на станаўчым матэрыяле, другая — складаная з адной сатыры. Могуць быць іныя варыянты. Усё залежыць ад выдумкі рэжысёра, ад яго ўмельства знайсці ключ у паказе адмоўных ці станаўчых з'яў у нашым жыцці.

Вопыт паказвае, што з найбольшымі цяжкасцямі сутыкаюцца агітбрыгадзі менавіта пры распрацоўцы станаўчага матэрыяла. Працоўны подвяд народна не трэба прапускаць са спраўды па-мастацку, хвалююцца. У нас жэта часта робіцца шэра і невыразна. Мы гаворым: «Добры дзень або добры вечар вам» (назваваем прозвішча перадавак вытворчасці), вышукваем яго з працоўнай перамогай, вышукваем па яго закліку якую-небудзь песню або тэнец. Але ж гэтая форма даўно надукучыла і самадзейным артыстам, і глядачам.

Былае на канцэртах агітбрыгад, што часам саблэжына і вольна частушка пра перадавак выклікае ў зале буру владзіменты. Самадзейным артыстам трэба правільна ўспрымаць гэтыя апладысмэнты — як аванс на будучы, як своеасаблівае заахвочванне павышэння свай творчасці. Некалькім спосаб тэатры ўзнікае ад радасці ступні на сцэне ў якасці гэтага ступні людзям, якіх у вясцы найбольш паважваюць, якіх ганарацца, з якіх брощэ прыклад.

Гэтыя думкі выказала мне інструктар Лунінецкага РДК Марыя Парфімовіч. Лунінецкага РДК Марыя Парфімовіч кажа каля 25 вясцоў. Найбольшым поспехам карыстаюцца матэрыялы на мясцовыя тэмы. І вяртанне культурнага фронту дырэктар Шарашоўскага Дома культуры Пружанскага раёна Іван Сямёнавіч Бакуленка даўно прымае гэтую акалічнасць. Яна, скажаце ён, многа думае над тым, каб цікавей падаць матэрыялы пра лепшых людзей калгаснак вёскі, каб песня, верш, частушка былі саргаты

камандзірскай упушчэннясі рашучасці ў іх, відаць, не прыбыло. Ціха перагаворваючыся, яны застаюцца, а мы ідзем далей. Я пачынаю пільне, чым дагэтуль, узірраца ў начное наваколлі. Кротаў перасоўвае на раманы кабуру. Немцы, наўрад ці зразумелі што з гэтай размовы, ціха брыдуць у сваёй каліе. Старшыня Шашок моцна едзе заду. Ён першы парашае нашу напэўна маўляўную наспражонасць.

— Мадэлой! — звартаецца ён да мяне. — Ты гэта ведаеш што? — Вядзі іх прама. А я... А я паскочу ў батальён. Забыў ална дзела. «Што ж, ладсковай. Мне што? Толькі някай у цэбе справы там няма. Проста ты спалохаўся, пісарска душа», — думаю я. Кротаў, нягледзячы на пільныя вачыма, звартаецца, але маўчыць. Шашок гарочка заварочвае каня і з месца пуская яго галапам.

— Наклаў ужо... — чымхае Кротаў. — Што? — Наклаў! Кажу, — гучней заштарвае роты. — Ну і чарг з ім! Ён ужо лягчы.

Немцы, відаць, усё ж нешта зразумелі з нашай зямлі. Пірэнізі ў акуларах, не паварочваючыся, нешта бурна астатнім двум, і чорны з яўнай зашкаўленасцю паірае ў прышмелую далечыню. Старошчына пільней сачыць за ім, і правяно рукой намяваю рукаятку затвора.

Так мы праходзім з кіламетр ці болей. Насустрэч нідзе нікога, нібыло, злева, нікага падазраюча руху. Кротаў раўна спаўвае іх снэг. — Гэтым тылавікам заўжым чарб снэгца. Такі ён па... —

Ён, відаць, хоча сказаць «нарад», але на паўслове змармае і некакая спыняецца. Я ледзьве не наскокую на яго заду, і тут выразае, хоча і не зусім янава (з некажанасцю, як у блягі снэг), бачу нарэшце людзей. Чалавек вярне іх ствях у кукурузу, узвараючыся ў наш бок. Побач нягледзячы некая невяржання плямя — куча

кукурузы ці які куст? Крыху далей другая, а там яшчэ і яшчэ.

Але я так і не паспяваю зразумець, што гэта. Я чую толькі, як да неадарнасі разка скаланенна і мяне Кротаў. Затым з яго гукавей выяваецца нейкі прыдушыны крык, і старшы лейтэнант, моцна прыгнуўшыся, нібы драпежнік, рынацца ад мяне ў бок. Секунду я не цямаю, у чым справа. Збянтэжана покір мой скіроўваецца за Кротавым, і тады я бачу, як адзін з нашых немцаў апашале бжышч у кукурузу.

— Стой! Стой! Стой! Ох ты... Гэта — Кротаў! Кінуўшыся за немцам, ён ірне з кабуры пісталет, але той дзесь зачэпціўся і не вымаца. Або мне гэта злешца... Кротаў падае на калені ў снэг, спрыгае ўскочыць, і тады першыя трасучая чарга прашывае навакол наветра. Я падаю ў каліну, туюю рукаятку затвора. Наперадзе ў кукурузу шось пыхае. Выбух сымбае на твары снэгам і аспляе. У апошні момант у лочку мігвае Кротава рука з адстаблельным вачу. Ён пісталет. Затым агняная плямя гасіць зрок. Аднак праз секунду я бачу над сабой вырашаны на паўне зблытанна сцябло кукурузы. У іх вясні нікі месці, і пад ім — дзве постаті. Адна нерухома ляжыць у каліне, а другая, педзючы і скокваючы, бжышч у кукурузу, некады ў бок ад нас і ад немцаў. «Ужыкунці!» — мігвае Апатах. І я, не цячычыся, і гэта скаю на спуск. Апатах дробна ўзварае, а націста мяне да рэальнасці. На руках і каленях я кідаюся па той бок каліны. Немцы наперадзе таксама скокваюць і прыгнуўшыся, шырока сігае кудзьмі між рэзкіх прышмелых. Я даўка крычу: «Назад!» Ён спалхнае кідаецца ў другі бок. Але я, некалькі разоў скончыўшы, наганяю яго і падаю ахаль побач. Шумны дымачок, ён ляжыць, узвараючыся ў мяне і чыкае. Адрэныя і галлы скарху ў снэг. Я ўскідваю аўтамат і з лупай прышмелую гукую: «Назад!» Паўноны паспешліва паднімаюцца на калені і хутка паўзе між сцябло кукурузы, на калені прыгнуўшыся, каркаючыся ў заду вырвацца янаснаста ўстрымаючыся немкае регретаіне. Кротава няма. Міжрэлья тутгі каліны бжытаюцца і пад ітамі, б'ючы па галаве. Але яны трохі хвалюцца ід, і мы збжыгаем ад таго месца, дзе нас злешца чарга. Нас толькі двое. Той, у каліне, так і не падніўся. Я не ведаю нават, каторы гэта з іх,

каб самому адпомсціць прыкладу вайбошу Крайзера. Аднак Зіна загадае яму адаць пісталет партызанам — дыспаліна перш за ўсё. І Сямён падпарадоўваецца.

Зіна з гонарам выконвала гэты заданні падполля. Калі ёй давялося ісці ў партызанскі атрад па міну для падрыхтоўкі валакці, якую падпольшчыцу не спыніла і шырока Давіна і дзюбчыка Давіна — дзюбчыка перапылае. Загад падпольшчыкаў быў выкананы — міна дастаблена свёчасо-

лы рэспублікі З. Раманенка, старшы інспектар Брэсцкага абласнога ўпраўлення культуры М. Кліменка і іншыя ўдзельнікі семінара-канферэнцыі гаварылі аб неабходнасці больш аздаваць увагу вучэбна і павышэнню майстэрства членаў агітбрыгад.

— Для нас, удзельнікоў семінара, Рагачоўскага і Заслаўскага агітбрыгадзі паказалі свае тэатралізаваныя агляды: «Прытанне з касмічным прастораў» і «Мы новы дом будзем», — гаворыць П. Дзюка. — Рэспубліканскі Дом народнай творчасці, запрашаючы гэтыя калектывы, відаць, меў на ўвазе паказаць нам нейкі эталон, прыклад, як трэба працаваць. Але адной добрай задумы, аказваецца, яшчэ мала. Выступленне агітбрыгад невадзіць на думку, што мы мала вядомыя пра якасць сваіх канцэртаў, таму якіх часта бываюць бездапаспартыскае і бжыскары. Нельга бжыскары спадзявацца, што гляда «дару» нам неадэкватна літаратурна-сцэнарый, наўняе іх след прапавяць песню, прачытаць верш. Гэтым самым мы прынімаем творчую ініцыятыву ўдзельнікоў агітбрыгад, пазбаўляем іх магчымасці расці, укасаваць сваё майстэрства.

— Мы жывём і працуем для народа, — гаворыць Зінеда Іосіфаўна Раманенка. — І кожнае наша выступленне павінна несці людзям радасць, абуджэнне ў іх добрыя пачуцці. Мне было надзвычай крўдна і бжыка глядзець, як выступала агітбрыгада Заслаўскага паслявока Дома культуры. Дзе ж калі нестайні сабе такімі абжычыванні і рэаюдаўнімі? На сцэне ж вступалі іх вучні, але ніхто не прышоў да артыстаў, не давамо гэтай харошай моладзі добрай парадка. А яны, што мелі, і зрабілі.

З уласнай практыкай ведаю, працягвае яна, як цяжка працаваць у агітбрыгадзе, колькі дзюдзіца траціць сілы, каб нешта цікавае прапавяць сельскаму глядачу. Мы не лічым сцэнарый, дасланы нам з Дома народнай творчасці, той догмай, адступіць ад якой нельга. Для нас сцэнарый — толькі канва. Усё астатняе мы робім самі. Шукаем матэрыялы ў часопісах, газетах, пішам свае вершы і песні.

Гэтую ж думку падзялялі многія прамоўцы. Дырэктар Генцэвіцкага пяслявока Дома культуры К. Богден расказаў, якіх яны стварылі ў сваім калектыве сцэнарый, не чакаючы, пакуль яго прышлосць з Мінска або абласнога цэнтру. Тое ж робіць і ў калектывах мастацкіх агітбрыгад Клімавіцкага і Петраўскага РДК, Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў і многія іншыя агітбрыгады.

Даўно пера Рэспубліканскаму Дому народнай творчасці выдзец лепшыя сцэнарый, што створаны ў агітбрыгадах. Някай бы на іх прыкладзе вучыліся сельскія калектывы, які творча перааснасоўвае літаратурны і газетны матэрыял, як прыстаоўваць яго да мясцовых умоў. На жаль, такіх выданняў у нас няма.

— Каб павысць рэпертуар агітбрыгад, асабліва на сучасныя тэмы, трэба аб'явіць у рэспубліцы конкурс на лепшы сцэнарый, на лепшы верш, частушка, песню, сьвет, інт.рмедый, фельетон для агітбрыгад мастацкіх калектываў, — прапануе дырэктар Лібанскага раёнага Дома культуры Р. Траяноўскі. — Было б добра, каб газета «Літаратура і мастацтва» друкавала на сваіх старонках лепшыя рэчы, што створаны ў самадзейных калектывах.

Падсумоўваючы думкі, што былі выказаны ўдзельнікамі семінара-канферэнцыі, пагаджаючыся, што справа не ў механічнай змене назвы, яна абумоўлена, перш за ўсё, наўнясцю кваліфікаванага рэжысёра, здольнага і праграму паставіць, і вучыць майстэрства ўдзельнікоў агітбрыгад.

Такіх рэжысёраў у рэспубліцы пакуль што вельмі мала. І тым не менш, есць у нас нямаля добрых агітбрыгад на Гомельшчыне, Віцебшчыне, на Магілёўшчыне... Словам, есць калектывы, якія сваім майстэрствам заваявалі права ўжо сёння дэмагата высокага звання народнага агітбрыгадзі. Зразумела адно — у рэспубліцы народныя агітбрыгады будучы тады, калі лепшыя агітбрыгады прысякнута жаданнем вучыцца, шукаць, адаваць свой талент народу, вялікай справе будаўніцтва камунізма.

Я. ДАНСКАЯ.

У РАДАСНЫ дзень, калі мінае святкавалі галавіну вызвалення сталіцы рэспублікі ад фашысцкіх захопнікаў, на сцэне Палаца культуры Мінска камвольнага камбіната выступалі ленынградскія піянеры.

Яны прыехалі ў наш горад па запрашэнню Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў і прыехалі з сабой спектакляў аб абалескіх падольшчыках.

Адна з абалескіх падольшчыц — ленынградская школьніца Зіна Партнова — да Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічала ў гэтым самым дзівачым драматычным калектыве Палаца культуры імя М. Гаркава, які быў створаны ў 1936 годзе. Арганізатары калектыву М. Разуваев і Г. Візель добра памятаюць Зіну Партнову.

Песю аб юнай гераіні напісаў ленынградскі журналіст Р. Набатаў. Ён назаўрае — «Дачка Ленынграда».

Перад вайной Зіна Партнова з сястрой Галіяй прыехала на канікулы да бабуй на Віцебшчыну. Тут і давялося ёй змагацца. Аб змаганні юнай гераіні і расказавае спектакль, пастаўлены па п'есе Р. Набатава ленынградскімі школьнікамі.

Есць у п'есе такі эпізод: Зіне і яе сябры Сямёну даручаюць збіраць зброю. Адноўчы яны знайшлі пісталет. Сямёну вельмі хацелася пакінуць яго сабе.

Трапішчы ў рукі ворага, юная падпольшчыкі трымаці сябе мужна, змагаюцца да апошняй хвіліны. Зіна Партнова здолела выхаліць пісталет і забіць фашыстаў Крайзера і Мулера.

Ролю Зіны Партновай ў спектаклі ленынградскіх піяне-

раў выконвала Л.ра Козырава. Яе сцэна выступіла ў ролях абалескіх падпольшчыц а ў Танаі Званцовай, Андрэя Малашона, Фірсанава, Яні Ковалева, Любы Кандрашовай, Велты Земіт.

Вечна будучы жыць у памяці пакаленняў гераічныя справы абалескіх падпольшчыкаў. Пра гэты гаворыць і спектакль ленынградскіх піянераў.

Сцяпан МІСКО. На здымку — сцэна са спектакля «Дачка Ленынграда». У ролях: Зіна Партновай — Л. Козырава, канікулы Крайзера — М. Салеў.

Усе новыя і новыя вынаўчцы з далёкіх зямельна ірраі прыладжыю на гастролі ў Беларусь сталіцы. На гэтым тыдні ў Мінскім цырку адбыліся выступленні бразільскіх артыстаў — спевакоў, танцоўраў, музыкантаў. Яны пазнамілі мінчан з самабытным музычна-танцавальным фальклорам Бразіліі і яе сучаснымі песнямі, мовай мастацтва расказалі пра жыццё і быт людзей гэтай паўнаамерыканскай краіны.

Народная музыка, народны танец Бразіліі вельмі свёчасна і мадычна прыгожыя, багатыя па рытму і мелодыі. У гэтым моманце было пераназначана, слухачы ў прыватнасці фальклорныя напевы паўночнай часткі Бразіліі ў выкананні Карнелі Альфес, якая з'яўляецца і зборальніцай нацыянальнага фальклору.

Яшчэ і тэмпераментным было выступленне танцавальнага трыо «Флумененсе» з арыгінальнымі імпрывізацыямі танцаў, што заахвочваюць бурнымі рытмы і цікавымі рухамі. Гэту трыю нарыстаюцца вялікай папулярнасцю ў Бразіліі, яны даўно заваявалі і нашыя горады. Перад іх выступленнем на традыцыйных святках нараваліх у Рэю-да-Жанейра.

Спраўданае ваянальнае майстэрства, умелнае дакладна і выразна перадаваць характар і змест тых або іншых народных і сучасных павяччых паказалі ў канцэрце папулярны бразільскія спевакі Жорж Гоуларт і Нора Ней. Усе творы яны выконваюць у суправаджэнні вяртэнальнага нацыянальнага інструментальнага інштута (дарэчы гэты ансамбль па-майстэрску акампаніруе і іншыя артысты, а таксама выступае са сольнымі нумарамі).

Ж. Гоуларт і Н. Ней сплываць заахвочваюць і шчыра, без усялякай рысоўні, прыводзячы ў захапленне глядачоў.

Вядомы мелодый, рытмаў і танцаў Бразіліі вельмі спадбалілі нашай публіцы.

Г. СІЦЯК.

К. В. ПУРОЎСКИ

Памёр Канстанцін Пуроўскі... Гэтае сціплае імя добра вядома ўсім, хто звязаны з беларускім мастацтвам, песенным і оперным мастацтвам. Ён прывідаў ім некалькі дзесяткаў год свайго жыцця.

Канстанцін Васільевіч Пуроўскі нарадзіўся ў 1894 годзе, у сям'і мінскага рабочага-каваля. Рана зазнаў ён нягоды жыцця.

Пасля перамоў Кастрычніка жаданне зблізка К. В. Пуроўскага з тэатрам. Ён удзельнічае ў першых студыйных спектаклях на сцэне цюпернага акадэмічнага Тэатра імя Я. Купалы, выступае ў складзе ваянальнага квартэта, лаяней сплывае ў оперы. Актывна займаецца зборам народнай песеннай творчасці, ім напісана лібрэта оперы «Машка», шмат тэкстаў для перавак.

У пасляваенны час К. В. Пуроўскі працуе наменікам дырэктара Беларускага радыё, музычным рэдактарам Беларускага радыё, рэдактарам Дзяржаўнага акадэмічнага ўрава, намінацыя, адрозніваць прапавяць, сціпла, патрыятычна аднаасця перадаючы на сцэнах мастацтваў.

Тым ён застаецца ў нашых сарцах.

Група таварышў.

Міністэрства культуры БССР з глыбокім жалем паведдала аб смерці старошага дзядка Беларускага мастацтва ПУРОЎСКАГА Канстанціна Васільевіча і выказае спавучанне сям'і нябожчыка.

Калектыву Дзяржаўнага акадэмічнага харавога капэлы Беларускага ССР з глыбокім жалем паведдала аб смерці былога дырэктара капэлы ПУРОЎСКАГА Канстанціна Васільевіча і выказае спавучанне родным і блізкім нябожчыка.

Беларускае тэатральнае аб'яднанне з жалем паведдала аб смерці старошага работніка мастацтва Беларускага Канстанціна Васільевіча і выказае спавучанне родным і блізкім нябожчыка.

ДАЧКА ЛЕНІНГРАДА — ДАЧКА БЕЛАРУСІ

Трапішчы ў рукі ворага, юная падпольшчыкі трымаці сябе мужна, змагаюцца да апошняй хвіліны. Зіна Партнова здолела выхаліць пісталет і забіць фашыстаў Крайзера і Мулера.

Ролю Зіны Партновай ў спектаклі ленынградскіх піяне-

раў выконвала Л.ра Козырава. Яе сцэна выступіла ў ролях абалескіх падпольшчыц а ў Танаі Званцовай, Андрэя Малашона, Фірсанава, Яні Ковалева, Любы Кандрашовай, Велты Земіт.

Вечна будучы жыць у памяці пакаленняў гераічныя справы абалескіх падпольшчыкаў. Пра гэты гаворыць і спектакль ленынградскіх піянераў.

Сцяпан МІСКО. На здымку — сцэна са спектакля «Дачка Ленынграда». У ролях: Зіна Партновай — Л. Козырава, канікулы Крайзера — М. Салеў.

СУСТРЭЧА З ШЭДЭЎРАМІ ЛУЎРА

52 шэдэўры французскага і захаднееўрапейскага жывапісу са збору Луўра і некалькіх іншых музеяў Францыі збжыта хутка мекічым і гості сталіцы. Гэтыя пахоты будучы экспанаваны на выстаўцы, якая адбудзецца ў апошняй дэкадзе ліпеня ў Дзяржаўным музеі выяўчальных мастацтваў імя А. С. Пушкіна.

Часта шэдэўраў прыбыла ўжо ў Маскву. Цяпер на Выхадцы ідзе іх распакоўка, абмороўваюцца матэрыя экспанаванні. Тры месяцы прабудуць тут карціны Рабрында, Франса, Халса, Гоі, Баччача, Тыцыяна, Эль Грэка, Веранесе, Рубенса і іншых вялікіх жывапісцаў і скульпатараў. Палітыка творцаў — вядомыя французскія майстэрствы. Сярод іх вядомыя прадставінікі французскага жывапісу: Пусын, Вато, Шардан, Давід, Далакруза, Каро, Мане і іншыя.

З Масквы выстаўнае пераездзе ў Ленынград, дзе на працягу трох месяцаў будзе экспанавана ў Дзяржаўным Эрмітажы.

У адпаведнасці з міжурадыным пагадненнем аб абмене паміж СССР і Францыяй выстаўнае выяўчэннага мастацтва пільна ў Бардо адкрыта вялікая выстаўка твораў мастакоў французскай школы са збору Дзяржаўнага Эрмітажа і Дзяржаўнага музея выяўчальных мастацтваў імя А. С. Пушкіна. Пасля Бардо яна будзе экспанавана ў Парыжы.

ТАСС.

ЛЕБАЧАННЕ

9 ліпеня
Першая праграма, 11.00 — «Тры сінты» (фільм), 11.55 — «Спартыўныя спелаткі», 16.35 — праграма перадач, 16.40 — насустрэчу са сасонам партызанскага атрада «Сцяпан» (фільм), 18.15 — «Роднае гніздо вярэ», Кінаархыв, 22.00 — дэстаўляваныя песні перадак в'яцкіх краінаў. Перадача ў Радыёна.

10 ліпеня
Першая праграма, 11.00 — «Генерал і маргарыты», Мастацкі фільм, 11.55 — праграма перадач, 16.00 — «Юны піянер», Тэлевізійны часопіс, 17.00 — «Адноўчы ў сцябло кукурузы» (фільм), 17.10 — «Вялікі дзень», Кінаархыв, 18.45 — «Завтра наша свята», Рэбыводы рэспублікі — гості тэлевізійнага клубу кіннаархыва, 18.55 — «Рыбнікі» будні Кінаархыв, 18.45 — тэлевізійны клуб кіннаархыва, 19.00 — «Колас», 19.15 — «Вогненны трамвай», Выступленне Герон Савецкага Кіноа імя В. І. Кавалова, 21.10 — «Ты і я», Кінаархыв, 21.30 — тэлевізійны часопіс, 22.00 — «Тры сінты», Мастацкі фільм.

11 ліпеня
Першая праграма, 10.15 — праграма перадач, 10.20 — «Сардэчна запрашаем», Мастацкі фільм, 14.05 — праграма перадач, 14.10 — праграма Савецкай Арміі і Флоту, «На зямлі, у небе і на моры», «На 1500 — рэвалюцыя», «Герой тэатраў Пушкіна на балетнай раў Пушкіна і на 15 Міжнародным кінафестывалі (М), 17.00 — «Светлае цень», Міжнародная праграма «Светлае цень», 17.00 — «Вясельны рыбак», (М), 19.00 — на вяршы прасьбеж. Канцэрт для рыбачкоў (М), 19.30 — вясельныя іграчкі, «Усё золата свету», Мастацкі фільм, 21.00 — тэлевізійны часопіс, 21.30 — «У эфіры» — «Вясельны рыбак» перадача на Ленынград.

Другая праграма, 10.15 — «Сардэчна запрашаем», Мастацкі фільм, 14.05 — праграма перадач, 14.10 — праграма Савецкай Арміі і Флоту, «На зямлі, у небе і на моры», «Герой тэатраў Пушкіна на балетнай раў Пушкіна і на 15 Міжнародным кінафестывалі (М), 17.00 — «Светлае цень», Міжнародная праграма «Светлае цень», 17.00 — «Вясельны рыбак», (М), 19.00 — на вяршы прасьбеж. Канцэрт для рыбачкоў (М), 19.30 — вясельныя іграчкі, «Усё золата свету», Мастацкі фільм, 21.00 — тэлевізійны часопіс, 21.30 — «У эфіры» — «Вясельны рыбак» перадача на Ленынград.

Другая праграма, 11.30 — «Вясельны рыбак», Мастацкі фільм, 14.05 — праграма перадач, 14.10 — праграма Савецкай Арміі і Флоту, «На зямлі, у небе і на моры», «Герой тэатраў Пушкіна на балетнай раў Пушкіна і на 15 Міжнародным кінафестывалі (М), 17.00 — «Светлае цень», Міжнародная праграма «Светлае цень», 17.00 — «Вясельны рыбак», (М), 19.00 — на вяршы прасьбеж. Канцэрт для рыбачкоў (М), 19.30 — вясельныя іграчкі, «Усё золата свету», Мастацкі фільм, 21.00 — тэлевізійны часопіс, 21.30 — «У эфіры» — «Вясельны рыбак» перадача на Ленынград.

Другая праграма, 11.30 — «Вясельны рыбак», Мастацкі фільм, 14.05 — праграма перадач, 14.10 — праграма Савецкай Арміі і Флоту, «На зямлі, у небе і на